מקלט מספר 9

גליה עוז

שפרצה המלחמה התחלתי לנסוע בארץ ולה־קריא ספרים לילדים שפונו מבתיהם. באחד הימים הראשונים סיפרה לי עובדת סוציאלית שפונתה מאשקלון על מה שעבר עליה ביום ההוא. הבת שלה עמדה בסמוך והאשה דיברה במילים מוצ־פנות שילדים לא אמורים להבין, אבל הילדה הקשי־בה ופיענחה. במבט לאחור אני מבינה שהעצב וההלם הקיפו אותנו באותו יום כמו הילה. כל מילה שלנו היתה קינה, לא חשוב מה אמרנו.

ה-7 באוקטובר משתקף בפניהם של ילדים כל הזמן; כשהם עליזים, קצרי רוח, דברנים או שות־קים. באילת, בבית ספר שהלימודים בו התקיימו באוהלים, ילדים שפונו מעוטף עזה שיחקו בהפ־סקות במשחק תופסת שנפתח בצעקה "מחבלים באים!" (שבעקבותיה כולם בורחים, אלא מה). ב"קווה קווה", משחק אוריגמי שכל קיפול שלו חושף מילה אחרת, ילדות החביאו את המילים "לבכות" ו"לברוח". והקללה המעודכנת: "שאבא שלך ייחטף לעזה".

כשישבתי בכיתה מאולתרת במכללה האק־דמית בצפת וביקשתי להקדיש ספר לילדי בית הספר "נוף הרים", ילדה תיקנה אותי ואמרה, תכתבי "נוף פצצות". היא לא הגזימה. "נוף הרים" המקורי ממוקם בקיבוץ סאסא, ומחלונותיו נשקף בימים אלה נוף עם הרבה פצצות. האמת מוצאת דרכים להתגנב ולהנכיח את עצמה, והיא צובטת את הלב במיוחד כשמשמיעה אותה תלמידת כיתה ד' שבית הספר שלה נהפך לשטח צבאי סגור. גיבורי "פיטר פן" יכולים להחליט להישאר ילדים ולחיות לנצח בעולם פנטסטי, אבל הם בוחרים לחזור הביתה. רוב הילדים שפגשתי לא מחפשים את ארץ לעולם־לא. להיפך: המשחקים שלהם, השפה, ההומור השחור, כולם מבטאים רצון להתקרב למציאות, קשוחה ככל שתהיה.

עשרה ימים אחרי הטבח נסעתי לאופקים ויש־בתי עם ילדים במקלט מספר 9, שנהפך למקום מפגש למשפחות שביקשו לצאת קצת מהבית. על הקיר החיצוני של המקלט רוססה כתובת: "מוות לכל הערבים בייסורים". מבוגרים (כולל בעלי תפקידים ומתנדבים, שתי חיילות ועובדת סוציאלית) וילדים נכנסו ויצאו מהמבנה כאילו כלום. אני נבהלתי מהמילה ייסורים — היתה כאן תוכנית מפורטת, לא רק להרוג אלא לנקום, ושכולם יסבלו, לא רק המחבלים — צילמתי בטלפון שלי והחלטתי לצלצל לעירייה להתלונן, אבל הדחקתי ואחר כך שכחתי.

ואולי גם אני, כמו הילדים, חשבתי שאני מוכרחה להכיל את המציאות במלוא קשיחותה. או שהרגשתי שזה גדול עלי ואין לי זכות לשפוט. ב-7 באוקטובר נרצחו באופקים 47 בני אדם. אז־רחים חמושים, שוטרים וחיילים בחופשה בלמו את המחבלים. בזמן הביקור שלי, בשעת צהריים מוקדמת, היא נראתה כעיר רפאים עם מחסום של הצבא בכניסה ורחובות נטושים כמו בסרט דיסטופי עתידני. בדרך הביתה ראיתי שיירה של משאיות סולר צבאיות שנסעו לכיוון עזה כהכנה לתמרון הקרקעי שעדיין לא התחיל. "מוות לכל הערבים בייסורים" היה אז רק נבואה. או ציווי.

ספרים מאפשרים לחוות את העולם באופן מוגן יחסית, בלי להסתכן, אבל בימים שלאחר הטבח הספרות היתה שמיכה קצרה מדי. כל מילה נטענה במשמעות חדשה, מאיימת. גיבו־רי "האריה, המכשפה וארון הבגדים" מפונים מלונדון המופצצת על ידי הנאצים. שני נוודים פורצים לביתה של בילבי באמצע הלילה. טייגר לילי נחטפת. כל מה שנחשד כטריגר נשאר על המדף.

כלבים עשו עבודה יותר טובה מכל ספר. מחוץ לכיתת לימוד בקיבוץ שדות ים, שקלט מפונים מעוטף עזה, הסתובבו הכלבים המקומיים וחילקו חמלה ואהבה לילדים שיצאו להפסקה. באחד הימים, כשרמת הקשב והריכוז צנחה, יצאתי עם הילדים החוצה וביקשתי שיתארו גולדן רטריבר שבא להתלטף, ושיימנעו משימוש במילה כלב. התשובות: אהבה, מתיקות, שעיר, בהיר, אף שחור, קסם, הצלה, לב ושוב לב.

כשהצלחתי לחזור לספרים גיליתי שהטובים שבהם, אלה שהכילו אחוזים גבוהים של חום והומור, הצליחו לתפקד כמו כלבים. ספרים על טיפשים התגלו כאוצר אמיתי. הברון מינכהאוזן יכול לירות את עצמו מקנה של תותח כשהוא רכוב על פגז כדי לבצע משימת ריגול מעבר לק־ווי האויב, ולזנק תוך כדי טיסה על פגז של האויב שטס לכיוון הנגדי ומחזיר אותו הביתה בשלום (כמה ברק יש בסיפור העתידני הזה על הכטב"ם האנושי, שנכתב לפני יותר ממאה שנה). וכאשר תושבי העיר חלם סובלים ממחסור בעתודות קרקע, הם מגייסים את הציבור לדחוף הר שעו־מד בדרכם, מתוך שכנוע פנימי עמוק שאם כולם ייתנו כתף וידחפו, ההר אכן יזוז ויהיה יותר מקום לנדל"ן.

הסיפורים האלה מונחים על המציאות כמו שקף צבעוני, צובעים אותה בצבעים משעשעים אבל לא מסתירים אלא להיפך, מבליטים את האבסורד והטירוף שבה. אין בהם קריאה לפעו־לה ואין מוסר השכל, רק דגדוג של שריר מנומנם אי שם בין המצפון ללב. טפשות היא סחורה מצ־חיקה ומנחמת. האבסורד בעולם הבדיוני מאפשר לשמר את האשליה שהמציאות, בניגוד לספר, דווקא כן מצייתת לחוקים הגיוניים.

ובעיקר, לחלמאות אין תג מחיר. בארגז החול של הדמיון אפשר ללכלך ולבלגן בלי לשאת בתוצאות, כי באגדות אין תהליכים ואין שקיעה, שום דבר לא מתמעט או נסוג או מתנוון, ואף אחד לא מתחרט על כלום: בכל פעם שתפתחו את הספר, החלמאים יהיו שם, מתגאים בחוכמתם, שלמים באמונתם התמימה ובלתי פגיעים. ומי־נכהאוזן, סוג של מילואימניק אופטימי בחולצת "אחים לנשק", יספר איך נחלץ מביצה טובענית כשמשך את עצמו בשערות ראשו, ואיך הציל גם את הסוס.

ובחזרה לילדים: נדמה שגם המאושרים שלא חוו את הזוועה באופן אישי איבדו משהו מהשאננות הבוטחת, שאמורה להיות סימן ההיכר של ילדות. ילדים הבינו שיש רוע מוחלט ונטול רחמים. שהבית נפרץ והגבולות לא מספ־קים הגנה. המדינה עצמה התגלתה כהורה מוגבל ולא לגמרי מתפקד. גם ילדים קטנים קולטים בחושיהם ובשכלם את הכוונות הג'נוסיידיות של הרוצחים, את העובדה שאנשים זרים רוצים במותם. שאין רחמים על קטינים.

ילדים שומעים את המושג "נוהל חניבעל", ואחדים מהם יפענחו אותו מהר מכפי שנדמה. חל־קם מבינים שהרוצחים מפקירים גם את הילדים של בני עמם למוות אכזרי. הידיעה הזאת היא בלתי הפיכה. אי אפשר לבטל את הגירוש מגן העדן. בכ־לל, מנקודת מבט ילדית, החיים הלאומיים והציבו־ריים נראים עכשיו מבישים באופן בלתי נתפש. כי אפשר להסביר לילדים מוות ואובדן, כישלון ומח־דל ותבוסה, אבל אין דרך לתרץ את הבגידה באנ־שים אהובים שעודם בחיים.

בסוף אוקטובר, שבועיים לאחר הטבח, ראש המוסד לשעבר תמיר פרדו אמר שלא יהיה אפשר לסלוח למדינה שלא מחזירה הביתה את האנשים שבאשמתה הישירה נפלו לידי ארגון טרור. הוא גם הזהיר שהמחיר שתשלם ישראל בעסקה רק יאמיר עם הזמן. איש לא ניחש אז את ממדי הניכור של השלטון כלפי החטופים, ולא צפה כי בני משפ־חותיהם יותקפו באלימות על ידי המשטרה וייג־ררו על הכביש ליד מעון ראש הממשלה, ומכת"זית תופעל נגדם בקפלן. וכי חברי קואליציה יבוזו להם בהתפרצות של שנאה ושמחה לאיד שאי אפשר להסביר אותם בשום השקפת עולם. נדמה שמני־עה אותה איזו חדוות הרס סדיסטית שיש לה רצון משל עצמה, בנוסף למשיחיות של סמוטריץ' ול־מאמץ של נתניהו להתחמק מהמשפט שלו. אחרת איך אפשר להסביר את החיוך הזחוח על פרצופם של המטיפים הגדולים להפקרת החטופים, ול־מה בסדום פינת עוריאלי הותקפה עינב צנגאוקר, שבנה חטוף, על ידי בריון, ולמה בהזדמנות אחרת תלש מידיה בריון אחר את תמונת בנה וקרע אותה.

החיזיון הזה, שבו הבריונות משתוללת בכנסת וברחוב וברשתות החברתיות, וראש הממשלה לא מפרסם גינוי ולא משתתף בצערם של האזר־חים, אפילו לא למראית עין (מספיק לראות את יחסם של ביידן ובלינקן למשפחות כדי להבין את ההבדל), הוא סוג של מחזה מוסר. מבקשים לחנך אותנו — שנכבה את הנפש, שלא נביע סוליד־ריות, שנעשה מקום רק ליצרים ונתרגל לקיום שהוא מלחמה בלתי פוסקת.

רוב האזרחים צופים בהצגה הזאת בשתיקה, מדוכדכים ופסיביים. הם שוכחים שגם הילדים ביציע. זה אקלים איום לגדול בו, וגם הבתים השפויים ביותר לא יוכלו לבודד את הילדים מפני השלכותיו. אולי יש איזו ארץ לעולם־לא שבה מבוגרים יכולים להמשיך להתכרבל על הספה מול נטפליקס ולא לחשוב על חיבוק המ־וות שאנחנו והאויב לפותים בו, ובמקביל יתרחש תיקון והילדים יחזרו לשגרה ולטיקטוק, והילדים של האויב ישובו אל מקומם הטבעי — השכחה המוחלטת. ואולי אין ארץ כזאת. ובינתיים האסון ההומניטרי בעזה נצרב בקורות החיים של היל־דים שלנו ממש כמו ה-7 באוקטובר. מה שנכתב על הקיר של מקלט מספר 9 באופקים מתממש בחאן יונס וברפיח. ועכשיו — מה?

הכותבת היא סופרת

מקלט מספר 9 באופקים, באוקטובר. בחאן יונס וברפיח הנבואה מתממשת צילום: גליה עוז

ב"קווה קווה" ילדות החביאו את המילים "לבכות" ו"לברוח". כשביקשתי להקדיש ספר לילדי נוף הרים, ילדה תיקנה: "נוף פצצות"

הרפובליקה היהודית של ישראל

ערן ישיב

קטעים נבחרים מערך ויקיפדיה בשנת 2048.
עדכון: 31 במרץ 2048

ישראל היא רפובליקה יהודית דתית עם מי־עוט חילוני לחופי הים התיכון. היא כיום בעלת משטר תיאוקרטי ואוטוריטרי. לישראל היסטו־ריה קצרה יחסית כמדינה (100 שנים), אך היסטו־ריה עתיקת יומין כעם היהודי. שפתה הרשמית היא עברית.

מוטו לאומי: העם הנבחר.
המנון לאומי: מזמור לדוד.
ראש מדינה: נשיא המדינה.
ראש הרשות המבצעת: נשיא המדינה.
נשיא המדינה: הרב עובדיה יוסף — הנכד (בן 72).
רשות מחוקקת: הסנהדרין.
אוכלוסייה: 15 מיליון בני אדם.
הרכב האוכלוסייה: 25% יהודים חרדים; 40% יהודים דתיים; 15% יהודים חילונים; 20% מוסל־מים ודרוזים.

תקציר היסטוריה, ממשל, וכלכלה

ב-75 שנותיה הראשונות היתה ישראל מדי־נה מערבית ליברלית שהתמודדה עם שלושה את־גרים מרכזיים: התקפות של מדינות ערב ושל ארגוני טרור בשש מלחמות ובמספר עימותים קט־נים יותר; קליטת עלייה ממגוון רחב של קהילות יהודיות בעולם; צמיחה כלכלית שהעלתה אותה ממצב של מדינה ענייה יחסית למדינה הנמצאת בעשירייה השנייה בעולם בדירוג לפי תוצר לנפש.

בשנת 2023 פרצו בישראל שני משברים חמו־רים שהובילו בהמשך לשינויים מהותיים באופי המדינה, בהרכב אוכלוסייתה, ובכלכלה שלה.

האחד: שינוי חוקים וסדרי ממשל בידי ממשלת ימין קיצוני וחרדים, שמנהיגה היה הפוליטיקאי הפופוליסט בנימין נתניהו. השינויים, שפגעו בד־מוקרטיה, נתקלו במחאה ציבורית רחבה. המחאה ובית המשפט העליון בלמו את ההפיכה שתכננה הממשלה. בעשור שלאחר מכן התחוללו בישראל שינויים מרחיקי לכת, תחילה לאט ובלא שנית־נה לכך תשומת לב ציבורית, ואחר כך במהירות. המלחמות המתוארות להלן תרמו למיעוט תשומת הלב לעומק השינוי.

המשבר השני החל כשאלפי פעילים מארגון הטרור חמאס טבחו יותר מ-1,100 אנשים בסבי־בות עזה, פצעו מאות רבות, הרסו ושרפו בתים וח־טפו 253 ישראלים ואזרחים זרים לרצועה. אירועי ה-7 באוקטובר הובילו למלחמה ממושכת בין יש־ראל לפלסטינים בעזה. המלחמה התפשטה לזי־רות נוספות, לבנון והגדה המערבית, עם מעורבות איראנית גוברת. היא נמשכה לסירוגין כמה שנים בעצימות משתנה. בחלקה היו חודשים של שקט, ובתקופות אחרות היתה לחימה אינטנסיבית.

בעקבות המשברים חלו תמורות רבות: ישראל לא הציבה יעדים בני השגה לסיום המלחמה, אלא בעיקר הגיבה לתוקפנות נגדה. היא נאלצה לגייס כוחות מילואים בהיקף משמעותי, מה שפגע בכלכ־לתה; היא סירבה לקבל הסדר מדיני שהוצע על יד ארצות הברית, האיחוד האירופי, ומדינות ערביות מתונות, והסתכסכה גם אתן. בהעדר אופק מדי־ני ברור התמיכה האמריקאית בה הלכה ופחתה; ההתשה של צבאה עודדה תוקפנות.

בחירות 2026 בוטלו עקב מצב החירום. מערכת המשפט קרטעה בשל אי מינוי שופטים חדשים ומאימת המשטר. אובדן זה של תשתית דמוקרטית, המשבר הכלכלי ואי ודאות גוברת לגבי העתיד, הגבירו את העזיבה של אוכלוסיות חזקות. ראשית עזבו עובדי חברות הייטק, ואח־ריהם עזבו גם רופאים, אנשי אקדמיה ואף אנשי צבא, בעיקר מחיל האוויר ומחיל המודיעין. הגי־רה זו נמשכת עדיין, לאחר יותר משני עשורים. העוזבים עברו בחלקם לארה"ב, בחלקם לארצות אחרות דוברות אנגלית, ובחלקם למדינות בדרום אירופה, כגון יוון, ספרד ופורטוגל.

במקביל השתנו סדרי המשטר בהדרגה. הכנ־סת והממשלה בוטלו, ובמקומן הוקם פרלמנט דתי, הסנהדרין, שנבחר על ידי הממשלה האחרונה ור־בנים מובילים. הסנהדרין בוחר את הנשיא ללא הגבלת זמן כהונה, וזה עומד בראש הרשות המבצ־עת. סמכויות בתי המשפט צומצמו או בוטלו, ובמ־קביל הורחב תחום השיפוט של בתי הדין הרבניים. למשטרה נוסף משמר לאומי, ושני הגופים פעלו לדיכוי תקיף של מתנגדי המשטר. הוטלה צנזורה חריפה ונסגרו כלי תקשורת ליברליים.

ההשקעות הזרות בישראל פחתו במהירות, ועד 2033 ירדו לאפס. התוצר לנפש ירד, והגי־דול בתוצר עצמו הואט מאוד. למרות העזיבה, האוכלוסייה המשיכה לגדול בגלל שיעור הילו־דה הגבוה של האוכלוסיות שנשארו. ישראל ירדה בדירוג למקום 65 בעולם, לצד מדינות כמו ארגנטינה ומלזיה. בצורות ממושכות וגלי חום כבדים הורגשו בעוצמה באזור בגלל ההתחממות הגלובלית, וחיזקו את מגמת העזיבה ואת הירידה הכלכלית־חברתית.

לאחר שישראל חדלה להיות דמוקרטיה ול־נוכח התנהלותה הפוליטית והצבאית, הפסיקה ארה"ב את תמיכתה רבת השנים בה, ואף הטילה עליה סנקציות. בצר לה פנתה ישראל לסין ולרו־סיה, וכעת היא נתונה להשפעתן. האיום של יש־ראל להשתמש בנשק גרעיני הוא הסיבה העיקרית לכך שעדיין לא נכבשה ולא הוכנעה.

הירידה ברמת החיים, שינויי המשטר והניתוק ההולך וגובר מהמערב, הובילו גם לעלייה בפשיעה ולהחרפה ביחסים בין קבוצות באוכלוסייה. הח־רדים נשארו נחשלים מבחינה כלכלית ורק מי־עוטם משרתים בצבא, אך מנהיגיהם הפוליטיים הם עמוד השדרה של הגוף השולט. מצב זה דומה מאוד למערכות השלטוניות בכמה מדינות מוסל־מיות בסביבה.

מדי פעם נבחר פוליטיקאי המבטיח לפתור את בעיותיה של ישראל. אך כמו בנימין נתניהו, ששלטונו היה ביסוד משברי 2023, הוא רק מדר־דר את המצב. ההנהגה האזרחית מתאפיינת באנשי דת, וההנהגה הצבאית היא בעיקרה הנהגה דתית־לאומנית. לאורך זמן הלכה ישראל ודמתה יותר ויותר לאיראן, שעברה תהליכים מדיניים וכלכ־ליים דומים, אם כי תחילתם היתה במהפכה (בשנת 1979), ולא בשינוי הדרגתי. יהדות העולם, למעט החלקים החרדיים בתוכה, התרחקה מישראל. היא נתפשת כמדינה קיצונית וכושלת, לא דמוקרטית ולא ליברלית, מדינה של יהדות רדיקלית המקד־מת ערכים תיאוקרטיים וסמכותניים.

הכותב הוא פרופ' לכלכלה באוניברסיטת תל אביב

פרס ישראל להדלפות

יעקב אחימאיר

גם בשנה ה-76 לעצמאותה מתקשה המדינה להכניס בסדרי חייה סממנים של ממלכתיות. המדובר במסורת של הענקת פרס ישראל לא־לה שתרמו תרומה משמעותית, מועילה, ייחודית, לחיים במדינת ישראל. השנה הנוהג המצוין של הענקת פרסי ישראל מדי שנה, במוצאי יום העצ־מאות, ספג מכה קשה.

אין ספק כי לשר החינוך יואב קיש חלק נכבד מאוד ביצירת המדרון שבו גלשה אל השפל יוקרתו של הפרס החשוב הזה. ספק אם הוא עצמו חזה את התוצאות של החלטתו לדחות את חלוקתו, לרא־שונה בתולדות הפרס. הטעם לכך, נימק זאת השר: הנסיבות המיוחדות השוררות בתקופה זו בחיי המ־דינה, הנתונה במלחמה נגד החמאס.

עוד לפני ההחלטה על דחיית הטקס של הע־נקת פרסי ישראל, נעניתי לבקשה שאכהן כיו"ר הוועדה שהיתה אמורה להחליט על חתן או כלת הפרס בתחום התקשורת. אולם פרסומים לא רשמיים בכלי התקשורת של שמות המועמדים וחברי הוועדה, גרמו נזק לעבודת הוועדה, שאמו־רה היתה להתקיים בחשאיות למען הגינות הב־חירה, ללא הפעלת לחצים מבחוץ. עקב ההחלטה לדחות את הענקת הפרסים השנה, מצאתי את עצמי מיותר. הרי פריצת החשאיות אפשרה לכל בעל אינטרס לפנות אל הוועדה, למשל בתחום התקשורת, כדי לנסות ולהשפיע על החלטותיה.

בעיתון זה למשל נדפס מאמר דעה שהתבסס על ידיעה מ־ynet לפיה אחד או אחת מאלה — אילה חסון, קרן נויבך ומשה טימור — מועמדים לזכות בפרס ("הארץ", 10.3), אף כי זו אינה רשימה רשמית של מועמדים. כך הופרו הכללים שאפשרו לקבל החלטה הוגנת, ללא לחצים מבחוץ.

שורש השיבוש של מסורת הענקת פרסי יש־ראל ברור: רק אדם אחד יכול לקבוע מי יהיו חברי ועדה זו או אחרת לצורך הענקת הפרס בת־חום מסוים. התוצאה טומנת בחובה התבטאויות שונות, בדרך כלל שליליות, על מגרעותיו של יו"ר ועדה. ועוד לפני שכינס היו"ר את חברי הוועדה בראשותו, וכבר מטיחים בו עלבונות על חולשותיו עקב כהונה זו.

את האחריות על הענקת פרסי ישראל יש לה־פקיד בידיהם של עושי צדק: שופטים (בדימוס). מי שמורגלים בעשיית צדק באולמי המשפט, סביר להניח כי יעתיקו את נוהגי עשיית הצדק מאולמי המשפט, אל כלל דיוני הוועדות. הסדר זה הוא בעל סיכוי טוב יותר להסכים פה אחד, כקבוע בתקנון, על התוצאה שתהא משוחררת מלחצים. גם כך נותר פתח צר להפעלת לחצים (לחצים הרי מופעלים גם על הוועדות המח־ליטות על זוכי פרס נובל). ובישראל? הרי אנו "מבורכים" בחשיפת סודות ביטחוניים, ולא רק בהדלפות הקשורות לפרסי ישראל.

הכותב הוא חתן פרס ישראל לתקשורת (2012)

יאיר אסולין

קטע לסיום

אין מהפכני מהתקווה

האינטרס המובהק ביותר של השלטון ושל נתניהו הוא שהמ־חאה תתפוצץ, שתגלוש בשוליים לאלימות, שהיא תצדיק כביכול את כל מה שהם טופלים עליה, שיהיה ניתן למסגר אותה כמחאה של "אנרכיסטים", כאלה שמשתמשים במשפחות החטופים כדי לקדם אינטרסים פוליטיים, כאלה שמובילים לכאוס וכו'.

כל מי שדוחפים היום את המחאה למקומות האלה, מי שדוח־פים אפילו למראית עין כזו, מי שמדברים על לשרוף את המדינה או על מצור על הכנסת, כל מי שמערבבים במחאה ביטויים מילי־טנטיים, ואסתטיקה מיליטנטית (לפידים וכו'), בטח מי שנוהגים באלימות — כל אלה חותרים תחת ההצדקה של המחאה, תחת הסנטימנט הרחב שלה, ומשרתים את השלטון השואף יותר מכל לקבץ סביבו את מי שסולדים מהצורה של המחאה, גם אם הם תו־מכים במהות שלה.

וכן, המצב מורכב והאתגרים ידועים. איך מייצרים שינוי בלי לעשות רעש? איך משפיעים על השיח הציבורי והתודעה בלי למ־תוח קצת את הגבולות? אבל המחאה חייבת להעדיף את הדרך הסיזיפית של מרטין לותר קינג על פני דרכו המפתה של מלקולם אקס. מחאה הקוראת לבחירות — כל מהלך זולת בחירות הוא לא רלוונטי, ואפילו מסוכן — חייבת להאמין ברעיון העמוק של שינוי המציאות בלי אלימות.

אם מובילי המחאה היו מתרגמים את דאגתם לגורל החטופים לשבעה ימי תפילה, לעצרת של התגייסות רוחנית, זה היה משנה מציאות

אי־אלימות היא לא פשרה אלא ביטוי לעוצמה. אי־אלימות היא צורה ודרך, היא הכרה בכוח המהפכני של הצדק והאמפתיה והכ־נות והכוונה. וזה בהחלט דורש אמונה והתמדה ודחיית סיפוקים ותעוזה אמיתית להתבונן ולהקשיב למציאות. וזה בהחלט קשה, ותמיד יש את ה"מפוקחים" שמלגלגים. אבל מחאה שרואה גם את היום שאחרי של החברה הישראלית, את האתגר הגדול של הלידה מחדש, שלא מרוכזת רק בסיפוק התאווה של השינוי עצמו, חייבת להכיר בכך שאין אפשרות אחרת.

רק אמפתיה אמיתית תצמיח שינוי בר־קיימא בחברה הישרא־לית. רק אמפתיה אמיתית, בלתי תלויה, שלא מתיימרת לדעת הכל, שיש בה, בעצם פעולת המחאה שלה, ממד חזק של חשבון נפש (גם אם אחרים לא עושים), תצליח לייצר תנועה שתחבר חל־קים שונים בחברה ותרעיד את אמות הסיפים. וכן, אין זמן. כל יום שעובר בלי התקדמות משמעותית אל עבר עסקת חטופים, כמו גם בלי התקדמות משמעותית אל עבר הכרעה במלחמה של הישרא־לים על הריבונות, כל יום כזה הוא קודם כל טרגדיה וכאב אדיר, אבל הוא גם עוד התחפרות בבִּצה הטובענית.

ואולם, אסור שה"אין זמן" יוביל לפעולות שכל מהותן היא הע־שייה. דווקא בזמנים של דחיפות כל פעולה חייבת להיות מדויקת, מדודה, לוקחת בחשבון את ההשלכות כולן ומלאת כוונה. בלי כוונה שום דבר לא מצליח. באותו אופן יש לומר כי כל הכרעה בדרך הפעולה חייבת להימדד אל מול עיקרון אחד — אפקטיביות לאורך זמן. לא כותרות בעיתונים, לא יחסי ציבור, אלא השפעה אמיתית על החברה הישראלית, שינוי תודעה אמיתי בקרב מי שח־שבו אחרת. זה לא קרה בשנה שעברה וזה לא קורה היום.

אם מובילי המחאה היו לוקחים את המשאבים שעומדים לרשו־תם יחד עם הלהט והדאגה הכנה לעתיד המקום הזה ולגורל החטו־פים, ומתרגמים אותו לשבעה ימים של תפילה ישראלית, לעצרת אדירת ממדים של התגייסות רוחנית, של עם המתפלל על נשמ־תו — האפקט הזה היה משנה מציאות. כמו שבימי המחאה דובר כאן על "שיחה ישראלית גדולה", עכשיו זה הזמן ל"תפילה ישרא־לית גדולה". כי למרות הכל, כפי שההיסטוריה מוכיחה, אין כוח מהפכני יותר מהתקווה, ואיך תכונה מהפכנית יותר מהנאיביות.

yair.assulin@gmail.com

אסור להיכנע להשתקה

נעמה לזימי

יום שלישי, בזמן עצרת למען בחירות עכשיו, לצד חלק מבני משפחות החטופים, קיבלתי שיחה דחופה מעיתונאי: "המשט־רה מבקשת לפתוח בחקירה נגדך". בתוך 20 דקות שמונה כת־בים אימתו את הידיעה וביקשו תגובה. שיחה רשמית מהמשטרה לא הגיעה מעולם.

זאת דוגמה אחת מתוך מאות מקרי הפחדה ופגיעה בזכויות מפ־גינים שנחשפתי אליהם בשנה האחרונה. במקרה (או שלא), רק שש שעות לפני כן קיימתי בכנסת דיון על אלימות משטרתית, מע־צרי שווא ופגיעה בזכויות מפגינים. שמעתי עדויות קשות על היחס של המשטרה למפגינים ועצורים. האלימות המשטרתית והיחס הלא אנושי למוחים חצו כל גבול. לא סתם הופצה הידיעה שהמש־טרה מבקשת לחקור אותי — נוכחותי במחאות לא נוחה למשטרה. הפיקוח הפרלמנטרי מתוקף חסינותי מפריע לה. עצם העובדה כי הנוכחות הזו של ח"כים כמוני וכמו גלעד קריב מאיימת על המש־טרה, מראה עד כמה הנוכחות הזו חיונית.

התופעה של אלימות משולחת רסן כלפי מפגינים תפסה תאוצה חסרת תקדים בתקופת כהונתו של השר איתמר בן גביר. בחודשים האחרונים נוכחנו בבירור שהמשטרה, מערכת אכיפת החוק בישראל, נפלה. תהליך הפוליטיזציה הושלם. במצב זה, רדיפה פוליטית של חברי האופוזיציה היתה רק שאלה של זמן. הפיכת המשטרה לגוף מטעם היא רק היבט אחד של ההתפרקות המוחלטת אליה מביאה אותנו הממשלה: התפרקות מדינתית של המערכות, המוסדות והמינהל התקין, והתפרקות חברתית, ערכית ומוסרית.

בשבועות האחרונים אנחנו עדים לשלל תופעות הממחישות את ההתפרקות: מעצר של בני משפחות החטופים, אלימות כלפי מש־פחות שכולות ויחס מזלזל ומשפיל מצד גורמי שלטון כלפי המ־שפחות והציבור. המצב הזה מחלחל למטה. בכל מקום בו עומדות המשפחות הן חוטפות קללות ויריקות מציבור מוסת שמגיב לקמ־פיין המחריד נגדן, שאינו אלא תולדה של קמפיין שיוצא ישירות מלשכת ראש הממשלה ומהודהד על ידי שופרותיו. תהליך הסימון של משפחות החטופים כבעיה שיש להיאבק בה הושלם.

אין מנוס מהתנגדות רחבה לממשלה ולעומדים בראשה. מי שה־חליטו להפוך את ישראל לדיקטטורה והביאו לאסון הגדול ביותר מאז קום המדינה, ומאז, מדי יום, מפקירים את החטופים למותם, חייבים ללכת עכשיו. אסור לנו להרים ידיים ולהיכנע למשטרת בן גביר. להיפך, הניסיונות להלך אימים על מפגינים ועל חברי אופו־זיציה מלמדים כי חובתנו להמשיך להתנגד ולא להרפות.

מול צעידת הפשיזם, נסיגת הדמוקרטיה והתפרקות החברה והמוסר, נדרש קול ברור ולא מתפשר. לא נפסיק למחות, לא נפ־סיק לבקר, לא נפסיק לנסות לתקן. נסיונות הפחדה לא ירפו את ידיו של עם ישראל — להיפך. הממשלה בהיסטריה, ורק המשך המאבק יוביל להפלתה. בן גביר, אתה לא מפחיד אותנו.

הכותבת היא חברת כנסת מטעם מפלגת העבודה